

Walter ÖTSCH

Nina HORACZEK

P O P U L I S M

PENTRU ÎNCEPĂTORI

Ghid de seducție a poporului

Traducere din limba germană de
Ioana-Andrea DIACONU



Editura
Universității
Transilvania
din Brașov

2024

EDITURA UNIVERSITĂȚII TRANSILVANIA DIN BRAȘOV

Adresa: Str. Iuliu Maniu nr. 41A
500091 Brașov
Tel.: 0268 476 050
Fax: 0268 476 051
E-mail: editura@unitbv.ro

**Editură acreditată de CNCS, categoria B
pentru domeniul Filologie (2020)**

Copyright © Westend Verlag GmbH, Frankfurt/Main, 2017

Copyright © Editura Universității Transilvania din Brașov,
2024, pentru prezenta ediție

Redactor: Stanca MĂDA

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
ÖTSCH, WALTER; HORACZEK, NINA

Populism pentru începători / Walter Ötsch, Nina Horaczek;
trad. de Ioana-Andrea Diaconu. - Brașov: Editura Universității
Transilvania din Brașov, 2024

Conține bibliografie

ISBN 978-606-19-1767-9

I. Ötsch, Walter

II. Horaczek, Nina

III. Diaconu, Ioana-Andrea (trad.)

329

Cartea *Populismus für Anfänger* a fost publicată inițial în
limba germană în 2017. Această traducere este publicată în
baza unui acord cu Westend Verlag GmbH.

Nina Horaczek este politolog și lucrează pentru săptămânalul vienez *Falter* din 2000, în prezent fiind reporter șef. Horaczek este specializată în subiectele extremismului de dreapta și dreptății sociale și este autoarea mai multor cărți de non-ficțiune, precum „Împotriva prejudecăților: Cum să vă apărați cu argumente bune împotriva afirmațiilor stupide” (2015) și „Apărați-vă! Cum poți să te implici într-o democrație și să faci lumea un loc mai bun” (2019).



Walter Ötsch este profesor de economie și istorie culturală la Universitatea de Științe Sociale Cusanus. El cercetează istoria gândirii economice și istoria impactului neoliberalismului. Este formator în domeniul comunicării și expert apreciat în domeniul populismului de dreapta. A publicat cartea „We want our future back! Pamflet pentru mai multă imaginație în politică”, la Westend Verlag (2021), pe care a scris-o împreună cu Nina Horaczek.



Cuprins

Actorii	15
1. Inventati-vă propria lume	21
2. Deveniți manager emoțional	64
3. Creați-vă o organizație de tip sectă	121
4. Conduceți	163
5. Preluați puterea	194
6. Opuneți rezistență demagogilor	229
Mulțumiri	265
Lista cu tiparele demagogiei	267
Bibliografie	269
Note	274

Prefață la ediția de buzunar

Pe 6 ianuarie 2021, susținătorii de extremă dreapta ai președintelui american Donald Trump, pe atunci încă în funcție, dar care pierduse noile alegeri, au luat cu asalt Capitoliul din Washington. Președintele nu a intervenit intenționat – dimpotrivă, el însuși incitase mulțimea. Luarea cu asalt a Capitoliului a fost un atac deliberat la adresa fundamentelor democrației din SUA.

Acest lucru poate că i-a surprins pe mulți. Însă cine se ocupă de teme precum populismul și demagogia, așa cum o facem noi de ceva timp, se aștepta la o asemenea escaladare.

Pentru că escaladarea este o componentă centrală a unei mentalități și politici demagogice, pe care Trump le reprezintă exemplar. Demagogia, așa cum arătăm în cartea noastră, este menită în mod sistematic să ducă la escaladare (tiparul 65). Cine împarte în mod arbitrar și fără date concrete (tiparul 56) lumea în „NOI” și „CEILALȚI” (tiparul 1), este nevoit - în momentul în care ajunge la putere și obține influență - să mizeze pe emoții în mod constant (tiparul 51), să devină din ce în ce mai radical (tiparul 19 și următoarele), să încalce din ce în ce mai multe tabuuri (tiparul 48), să excludă tot mai mulți oameni (tiparul 44) și, în cele din urmă, să urmărească schimbarea sistemului politic (tiparul 62).

Creșterea constantă a agresivității și a violenței nu poate fi niciodată oprită dinăuntru, din interiorul acestui sistem de gândire, ci doar din exterior. Cartea noastră abordează și acest aspect.

A fost publicată pentru prima dată la începutul verii anului 2017. Ne-am fi dorit ca analiza noastră să nu mai fie atât de actuală în 2022. Dar s-a întâmplat contrariul: Ceea ce am

formulat atunci, apare acum mai dramatic și mai clar decât atunci. La momentul respectiv, în partidul *Alternativa pentru Germania (AfD)* încă se discuta situația politicianului de extremă dreaptă, Björn Höcke, despre posibila lui excludere din *AfD* în urma pozițiilor sale radicale. Astăzi, Höcke face parte din mainstream-ul *AfD*.

În Polonia, guvernul clerical-conservator al partidului *PiS (Lege și Justiție)* a distrus sistemul de justiție independent și a îngredit masiv libertatea presei. Ungaria și-a continuat și ea în ultimii cinci ani, în mod constant, drumul către autoritarism.

Pandemia Covid-19 a exacerbat aceste evoluții. S-a ajuns la o radicalizare și mai mare a unei minorități care anterior fusese în mare parte tăcută. Zeci de mii de oameni au ieșit și încă mai ies în stradă, mânați de demagogi de extremă dreapta care îi fac să creadă că trăiesc într-o dictatură. Iar protestatarii nu văd nicio contradicție în faptul că mășăluiesc nestingheriți pe străzi strigând la megafon „dictatură”.

Partide precum *AfD* din Germania și *Partidul Libertarian din Austria (FPÖ)* s-au radicalizat și mai mult în pandemia de coronavirus. Acestea fac acum pe față alianțe cu personalități de extremă dreaptă și, în unele cazuri, chiar cu neonaziști, vorbesc în țară de „dictatura opiniei” și de „Marea Resetare”, presupusa conspirație a unei elite care a inventat virusul cu scopul de a înrobi omenirea.

Demagogii sunt creativi, ei „explică” orice stres social – cum ar fi o pandemie – prin mitul conspirației (tiparul 61). Unul dintre motivele pentru care acest mecanism funcționează atât de bine, este faptul că în zona politică s-a vorbit foarte puțin sau deloc despre cauzele sociale care au dus la o creștere pe termen lung a fricii în rândul unor segmente de populație, și că preocuparea în legătură cu ele a fost mică. Printre cauze, se numără creșterea inegalității, creșterea nesigurantei locului de muncă, creșterea stresului la locul de muncă sau dispariția perspectivelor de viitor. Majoritatea partidelor nu abordează asemenea probleme structurale. Mai mult, ele au încetat să elaboreze viziuni

pozitive pentru viitor, pentru problemele pe termen mai lung și să promoveze soluțiile pe care le propun.

(Lipsa de imaginație în politică și cauzele sale istorice sunt tratate în cartea *Ne vrem viitorul înapoi. O polemică pentru mai multă imaginație în politică*, care a fost publicată în 2021 la Editura Westend). Mișcărilor populiste de dreapta le este foarte ușor să găsească în rândul populației o stare de spirit de îngrijorare și teamă, pe care apoi le exploatează în scopuri proprii. Pentru că nucleul central al politicii lor a fost și este activarea fricii – și anume în mod constant și cu teme schimbătoare, care, în cele din urmă, toate duc, în final, la o singură, mare conspirație.

În ultimii ani s-a mai remarcat o evoluție periculoasă: În loc să se opună clar acțiunilor demagogice, liderii partidelor conservatoare au adoptat, la rândul lor, tiparele demagogiei. Scopul a fost simplu: partide precum Partidul Popular Conservator (*ÖVP*) din Austria, sub conducerea liderului său de atunci, Sebastian Kurz, au jucat jocul „NOI împotriva CELORLALȚI”, au polarizat prin declararea refugiaților, migranților și musulmanilor ca fiind dușmani (tiparul 20) smulgând astfel masiv voturi de la partidul de extremă dreapta *FPÖ*. În același timp, Kurz și-a organizat propriul partid ca pe o sectă (tiparul 36) și și-a construit prin intermediul mass-media (tiparul 53f.) (tiparul 8) o imagine de superstar, înconjurat de un grup restrâns de oameni absolut loiali (tiparul 37). În anul 2017, am botezat o astfel de persoană „SUPER-NOI” (tiparul 9). În calitate de cancelar aflat la putere, Kurz și discipolii săi au încercat să distrugă instituțiile democratice (în special sistemul juridic și presa independentă) (tiparul 62). Această politică a eșuat din cauza realităților din pandemie și a sistemului juridic din Austria încă independent: procuratura a demarat anchete privind suspiciuni de corupție și a pus să fie percheziționat sediul central al partidului *ÖVP*. Cât de puțin i-a păsat lui Sebastian Kurz, ca lider de partid și cancelar, de consolidarea democrației o arată faptul că, după plecarea sa forțată din funcția de cancelar, a ales un loc de muncă în sectorul privat:

a devenit *strateg global* la investitorul american Peter Thiel. Thiel urmărește în mod deschis dominația marilor corporații, susține ambițiile de revenire a lui Trump la președinție și consideră democrația ca fiind un concept depășit și neperformant.

Dar s-a mai schimbat ceva: astăzi, mult mai mulți oameni sunt conștienți de modul în care funcționează demagogia, de cât de mult divizează demagogii politici societatea și cât de important este să se ia o atitudine clară împotriva acestor seducători ai poporului. Astăzi, mult mai mulți oameni sunt conștienți de faptul că democrația este un lucru care trebuie protejat, că nu este de la sine înțeles că trăim într-o democrație și într-un stat de drept și că depinde de fiecare dintre noi să apărăm democrația. Cartea noastră este dedicată acestor oameni.

Mai ales, dorim să arătăm clar că noi considerăm confruntările dintre bine și rău – indiferent de direcția politică – drept nocive. Ele divizează țara și lumea. În fața crizelor globale de mediu, avem nevoie exact de opusul acestor confruntări, avem nevoie de imagini pozitive ale viitorului, de o reconsiderare a democrației și de noi forme de cooperare globală.

Un asemenea avertisment este foarte necesar în situația actuală. Odată cu războiul din Ucraina, ne confruntăm din nou cu un război crunt de agresiune în mijlocul Europei - un alt tip de atac deosebit de brutal împotriva democrației. Acest război este înspăimântător. Pentru prima dată după mult timp, omenirea este din nou amenințată cu un război nuclear.

Războiul este cel mai înalt nivel al spiralei de escaladare a gândirii „NOI” împotriva „CELORLALȚI”. În 2017, am scris în prima ediție a cărții *Populism pentru începători*: „Orice război este precedat de o înarmare spirituală. Tiparele de gândire sunt identice în fiecare caz: NOI suntem puși în opoziție cu un grup similar de CELORLALȚI care sunt exclusiv DUȘMANI. Propaganda folosește cei mai josnici termeni împotriva lor și îi acuză de orice fel de infracțiuni. În acest proces, imaginile colective interne despre DUȘMANI sunt schimbate.